

یادداشت

یادداشتی پس از روز سعدی درباره سعدی هر روز، روز سعدی است

پیمان طالبی
ترانه‌سرا
من باید در این مجالی که نصیب شده، هر از گاهی به معرفی یک کتاب یا یک فیلم یا یک موسیقی خوب بپردازم، یعنی اساسا اینجا کار من «معرفی» است، بنابراین این یادداشت هم در همین راستا و با همین هدف نوشته شده است.

شاید در ابتدای امر خنده‌دار باشد که بخوایم برای قوم ایرانی سعدی را معرفی کنیم. برای ایرانی‌هایی که از هر کدامشان با هر سبکی از زندگی و هر میزان سواد بررسی «سه شاعر سرشناس ایرانی را نام ببرید»، اگر اولین پاسخ‌شان سعدی نباشد بدون شک دومین خواهد بود. ایرانی‌هایی که سخن گفتن ششان را هم مدیون سعدی اند، زمانی که در محاوره و گفت‌وگوهای روزمره از تعبیری استفاده می‌کنند که همه آنها را از گلستان، بوستان و غزلیات سعدی آموخته‌اند، تعبیری چون «خانه از پای بند ویران است»، «این ره که تو می‌روی به ترکستان است»، «از کوزه همان برون تراود که در اوست»، «آن را که حساب پاک است از محاسبه چه پاک است»، «چو استاد به ز مهر پدر» ...

اول اردیبهشت‌ماه روز بزرگداشت سعدی شیرازی است. در چندسال اخیر در چنین روزی قوم ایرانی برای سعدی در شبکه‌های مجازی «پست» می‌گذارند؛ با این صورت که در موتور جستجوگر گوگل عنوان «شعرهای سعدی را تایپ می‌کنند و عکسی هم از آرامگاه سعدی را در کنارش قرار می‌دهند و ماحصل کار را در قالب یک پست در فضای مجازی به اشتراک می‌گذارند. اینکه به یاد مفاخر فرهنگ و هنرمان هستیم - ولو یک روز در سال - هیچ بد نیست، اما شاید بتوان کار دیگری نیز کرد.

در میان شاعران شهیر فارسی تنها سعدی بود که زندگی اجتماعی پویایی داشت، یعنی هم اهل معاشرت بود و هم به خاطر سفرهای سرد و گرم روزگار را چشیده بوده است. فردوسی همه عمرش را در باغی زینا وقف سرایش شاهکار ادب فارسی، شاهنامه کرد. خیام در نیشابور دور از جذبه دربار بود و بیشتر عمرش را صرف مطالعات ریاضی و نجوم کرد. مولوی که از حمله مغولان به آسیای صغیر - که در کنار اصفهان، فارس و هند جزء مناطق امن آن روزگار به حساب می‌آمدند- پناه آورده بود، بیشتر عمرش را در قزوینه طی کرد. حافظ هم که از دیار محبوبش شیراز خارج نشد و با وجود احترامی که در دربار داشت، منزوی ماند.

سعدی اما اجتماعی‌تر از این شاعران بود و با مردم تعامل داشت؛ آن گونه که خود می‌گوید: «در اقصای عالم بگشتم بسی به سر بردم ای با هر کسی تمتع به هر گوشه‌ای یافتم ز هر خرمی توشه‌ای یافتم...»

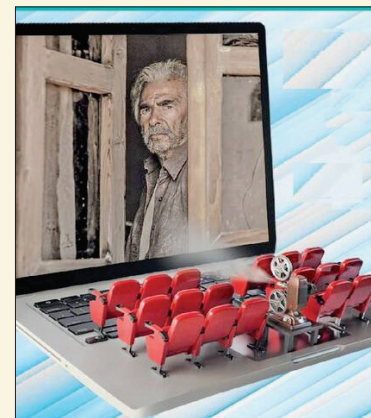
سخن اینجااست که با این وصف چرا قومیت ایرانی از تعامل با سعدی برکنار مانده است؟ در خانه هر ایرانی اگر شاهنامه فردوسی نباشد، حتما بوستان و گلستان شیخ اجل را در کنار دیوان حافظ می‌توان پیدا کرد. همین جامی توان این خرده را گرفت که اساس تفکر سعدی وجه غنایی چشمگیر آثار او را می‌توان در غزلیاتش پیدا کرد که گویی ایرانی‌ها خود را از خواندنش بی‌نیاز دیده‌اند و به بوستان و گلستان بسنده کرده‌اند. تازه اگر آثار منثور او را به کناری بکنیم که این نیز خود جرمی است عظیم که استاد ذبیح‌الله صفاه‌شایستگی می‌گوید:

«او در نثر خود شاعر است و در شعر خود اشعر.»

این یادداشت را گذاشتم برای روزی که به تعبیر تقویم «روز سعدی» نباشد که بگویم هر روز، روز سعدی است و روز حافظ. هر روز باید دیوان حافظ را ورق زد و کلیات سعدی را کنار دست داشت. ایرانی جز فرهنگ و هنرش به چیزی زنده نیست و فرهنگ و هنر نیز حیاتش را وام‌دار زبان فارسی است و شکی نیست که اگر چیزی به نام زبان فارسی وجود دارد که امروز به ما هویت می‌بخشد، از نظم و نثر نغز و دلکش شاهنامه فردوسی و تاریخ بیپه‌ی و مرزبان‌نامه و مقالات شمس و غزل‌های حافظ و سعدی است.

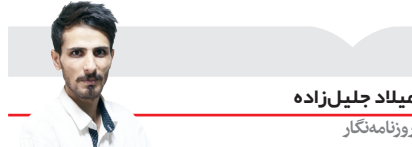
چارسو

فیلم «خروج» از کجا دانلود غیرقانونی شد

محمدباقر اصغری، مدیر حفاظت از مالکیت فکری و صیانت از داده سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر (ساترا) در گفت‌وگو با مهر درباره انتشار غیرقانونی فیلم سینمایی «خروج» ساخته ابراهیم حاتمی‌کیا گفت: «با هماهنگی پلیس فتا و معاونت فضای مجازی دادستانی تا به این لحظه چهار مجرای انتشار غیرقانونی را بسته‌ایم که شامل سه وبسایت و یک بستر آپلود فیلم می‌شود. همچنین پلیس فتا می‌تواند در مسدودسازی کانال‌های تلگرامی که از داخل ایران مدیریت می‌شوند، نقش آفرینی کند. اتفاقا به‌تازگی یک کانال تلگرامی را شناسایی کرده‌ایم که مربوط به یک موبایل‌فروشی در یکی از مناطق کردستان بود. ما سریع‌ا اطلاعات این کانال را به کارشناس مربوطه گزارش کردیم تا روند مسدودسازی آن طی شود.»

اصغری بیان کرد: «مسدودسازی این کانال‌های تلگرامی برعهده دادستانی است، اما ساترا در این زمینه کمک می‌کند. البته گلابه‌ای که داریم به‌ذی‌حقان این امر هم مربوط می‌شود، چرا که آنها آنچنان که باید حساسیت‌سازنی نمی‌دهند. ما به‌تنهایی نمی‌توانیم کانال‌های تلگرامی را رصد کنیم. بنابراین کارگردان و تهیه‌کننده هم باید به کمک ما بیایند و نقش فعالانه‌تری داشته باشند، ضمن اینکه پلتفرم‌های اکران‌کننده فیلم هم باید کمک کنند. در این صورت اگر منتشرکننده غیرقانونی فیلم، یک وبسایت باشد، آن را در یک‌ساعت و اگر کانال تلگرامی باشد با هماهنگی فتا آن را در ۴۸ ساعت مسدود می‌کنیم.»

میلاد جلیلزاده روزنامه‌نگار

یکی از ویژگی‌های پاندمی کرونا این بود که با برجسته‌ترین خطوط روی پیشانی تمام مردم دنیا نوشت؛ قبول کنید همیشه طبق برنامه‌ریزی‌ها پیش نمی‌رود... چه کسی فکر چنین روزهایی را می‌کرد؟ تمام سالن‌های فعال سینما در سرتاسر دنیا از ناحیه قرنطینه‌های عمومی در کشورهای مختلف و مقرراتی که فاصله‌گذاری اجتماعی را ایجاد می‌کرد، لطمه خوردند. در ایران هم همین اتفاق افتاد و این اتفاق با عید نوروز که پرفروش‌ترین زمان نمایش در سینمای ایران هم هست، همزمان شد. حالانوبت قوت‌گرفتن چیزی در ایران بود که چند سالی از شروع فعالیتش می‌گذشت اما هیچ‌کس فکر نمی‌کرد چنین اتفاق تلخ و مبرگری پیش بیاید و چنین رونقی به این تازه‌وارد عالم سینما، یعنی سیستم پخش VOD بدهد. شاید اگر کرونا تمام اکران‌های فصل بهار را بلغی نمی‌کرد، به این زودی‌ها در ایران تجربه اکران دیجیتال اتفاق نمی‌افتاد؛ اما «خروج» ابراهیم حاتمی‌کیا در چنین شرایطی نمایش داده شد و زمه‌هایی از شروع دورانی جدید در سینمای ایران راسر زبان‌ها انداخت. به جز کسانی که از برچیده شدن مافیای اکران پرده‌های صدمه می‌دیدند، تقریباً هیچ‌کس نبود که این اتفاق را زیرسوال ببرد و همه از این چشم‌انداز جدید استقبال کردند. حالا چه این را دوست داشته باشیم و چه نه؛ VOD در ایران اهمیتی بسیار جدی‌تر از قبل پیدا می‌کند که حتی با پایان پاندمی کرونا هم تاثیرات آن باقی خواهد ماند. حالا وقت مناسبی به نظر می‌رسد که یک بررسی کلی از چیستی VOD و روند آن در ایران و جهان از نظر بگذرانیم.

از کجا آمد؟

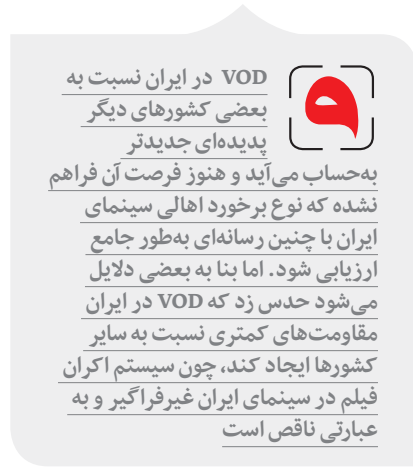
VOD به سیستم‌هایی گفته می‌شود که به کاربران اجازه می‌دهند محتوای صوتی یا تصویری را هر زمان که خودشان خواستند استفاده کنند. از این جهت VOD را هم می‌توان رقیب تلویزیون دانست، هم رقیب چیزی به اسم ویدئوکوپا که البته امروزه فعالیت‌شان بسیار کم‌رنگ‌تر شده و هم به نوعی رقیب پرده تفره‌ای سینما. توسط این سیستم پخش و با استفاده از ابزارهایی مثل یک دستگاه ستاپ‌باکس برای تلویزیون یا یک کامپیوتر یا دستگاه‌های دیگر، مخاطب این اجازه را پیدا می‌کند که به‌صورت آنی محتوای صوتی و بصری را تماشا کند یا آنها را روی کامپیوتر، دستگاه‌های ضبط دیجیتال ویدئو یا پخش‌کننده‌های قابل حمل دانلود کرده و هر زمان که تمایل داشت، ببیند یا بشنود.

سیستم تلویزیونی VOD اولین بار سال ۱۹۹۴ در انگلستان به وجود آمد و در ۱۹۹۸ شرکت ارتباطات کینگستون، اولین سرویس VOD کاملا تجاری را راه‌اندازی کرد. عبارت VOD مخففی از عبارت (Video on demand) به معنای «ویدئو درصورت تقاضا» بود و جزء اولین نسخه‌های پیشرفته در رسانه‌های تعاملی به حساب می‌آمد؛ رسانه‌هایی که با آغاز قرن ۲۱، گستره‌شان وسعت بسیار بیشتری پیدا کرد و امروز تقریباً می‌شود تمام جهان را درگیر آنها دانست. به‌رغم اینکه انگلستان یکی از سرآمدان جهان در سیستم تلویزیون دولتی بود، سیستم VOD در آنجا سرپرور آمد اما این شیوه توزیع محصولات تصویری، در آمریکا بود که توانست اوج بگیرد و شاید دلیل آن این باشد که آمریکا سابقه‌ای طولانی‌تر در سیستم تلویزیون‌های کابلی و پولی داشت. امروز کمپانی نتفلیکس مشهورترین شرکت VOD دنیا است که چند سالی می‌شود به حوزه تولید فیلم و سریال هم ورود کرده و «مرد ایرلندی»، فیلم اسکاری مارتین اسکورسیزی که از کارگردان‌های مشهور و با سابقه آمریکا است، جزء آخرین نمونه‌های تولیدات این شرکت به حساب می‌آید. در اواخر سال گذشته، رفته‌رفته بعضی از دیگر شرکت‌های بزرگ رسانه‌ای هم تصمیم گرفتند بستر انتشاری مثل VOD را جدی بگیرند و وارد رقابت با نتفلیکس بشوند.

کمپانی دیزنی در تاریخ ۱۲ نوامبر ۲۰۱۹ (۲۱ آبان ۱۳۹۸) در ایالات متحده، کانادا و هلند سیستمی را به نام دیزنی پلاس راه‌اندازی کرد که یک نوع شبکه پخش استریم بر بستر اینترنت به‌همان سبک نتفلیکس است و مزیت‌هایی که برای رقابت با نتفلیکس روی آن تاکید شده، قیمت مناسب، دسترسی به آرشیو بزرگ دیزنی و پیکسار و البته سانسور شدن فیلم‌ها هستند. باب ایگر، مدیر دیزنی روی این تاکید کرده که دیزنی پلاس به‌طور خاص روی سرگرمی‌های خانواده‌محور متمرکز خواهد شد و هیچ محتوایی دارای درجه R یا TV نیست. راه‌اندازی اولیه دیزنی پلاس کمتر از دو هفته، پس از به کار افتادن اپل تی‌وی پلاس آغاز شد. اپل تی‌وی پلاس یک هفته بعد از دیزنی پلاس، در تاریخ ۱۹ نوامبر (۲۸ آبان)، در استرالیا و نیوزیلند آغاز به کار کرد و در تاریخ ۳۱ مارس (۱۲ فروردین) هم در سراسر اروپای غربی که شامل انگلیس، فرانسه، آلمان، ایتالیا، اسپانیا و چند کشور دیگر منطقه می‌شود، راه‌اندازی می‌شود. از اوایل اکتبر سال ۲۰۲۰ میلادی این سرویس برای کاربران اروپای شرقی و آمریکای لاتین هم فعال سازی خواهد شد. البته باید توجه داشت که باب ایگر، مدیرعامل شرکت والت دیزنی، عضو هیات‌مدیره شرکت اپل هم هست. چنان‌که مشخص است، سیستم VOD کم‌کم توسط شرکت‌هایی که در ابتدا آن را مانع نوع به‌خصوص کسب‌کار خود می‌دانستند هم به‌رسمیت شناخته می‌شود و این بازار در حال عمومیت یافتن بیشتر است.

ایران و پدیده VOD

چند سال بیشتر از ورود سیستم VOD به ایران نمی‌گذرد اما طی سال‌های اخیر استفاده از تلویزیون‌های تعاملی گستره بیشتری در کشور پیدا کرده است. سال ۱۳۸۰ اولین زمه‌ها برای ورود به ایران مطرح شد اما کش و قوس‌های حقوقی فراوان، به راه افتادن چنین سیستمی را تا ۱۳۹۱

VOD در ایران نسبت به بعضی کشورهای دیگر پدیده‌ای جدیدتر به حساب می‌آید و هنوز فرصت آن فراهم نشده که نوع برخورد اهالی سینمای ایران با چنین رسانه‌ای به‌طور جامع ارزیابی شود. اما بنا به بعضی دلایل می‌شود حدس زد که در ایران مقایسه‌های کمتری نسبت به سایر کشورها ایجاد کند، چون سیستم اکران فیلم در سینمای ایران غیرفراگیر و به عبارتی ناقص است

VODها از کجا آمدند و چگونه محبوب شدند

تلویزیون اختیاری

عقب انداخت. مشکل اصلی طی تمام این سال‌ها این بود که کدام نهاد متولی سیستم‌های باشد. صداوسیما بزرگ‌ترین داعیه‌دار این موضوع بود و سرانجام در سال ۱۳۹۱ هم این سایت تلویزیون، وابسته به صداوسیما بود که به عنوان اولین سرویس پخش زنده اینترنتی در ایران رسماً فعالیتش را آغاز کرد. در سال ۱۳۹۲ آرشیو کامل صداوسیما به تلویزیون اضافه شد و اپیکلیشن همراه آن هم به بازار آمد. تازه می‌شد گفت در ایران چیزی شبیه وجود دارد. در اواخر همان سال ۹۳ بود که فیلیمو کار خود را آغاز کرد و به‌سرعت محبوبیت یافت. طی این سال‌ها چند تلویزیون تعاملی دیگر هم فعالیت‌هایی داشتند که بین‌شان حتی بعضی از محصولات تولیدی خود این شبکه‌ها وجود داشت؛ اما به‌طور کل هنوز تولید محصولات برای وی اودی‌های ایرانی به صرفه اقتصادی نرسیده است. فیلیمو در این سال‌ها به‌شدت رشد کرد و در ۱۳۹۶ به نقطه اوج رسید؛ تا اینکه در ۱۳۹۷ نماوا به بازار ایران وارد و به رقیبی جدی برای فیلیمو تبدیل شد. احتمال دارد با گسترش این بازار، در آینده، تلویزیون‌های تعاملی جدیدی هم به فعالان این عرصه در ایران اضافه شوند.

VOD و دوستان و دشمنانش بین‌اهالی سینما

برخورد اهالی سینما با پدیده‌ای مثل VOD همیشه سوال‌ساز است. در همه موارد یکسان نبوده است. VOD در دو، سه و سال اخیر گاه با ایجاد موج‌های جدی و مؤثر علیه خود از سمت اهالی سینما مواجه بود. به‌طور مثال انتقادهای سرسختانه استیون اسپیلبرگ، کارگردان و تهیه‌کننده سرشناس آمریکایی از شرکت نتفلیکس و تلاش‌های او برای جلوگیری از حضور آثار این کمپانی در مراسم اسکار یا عدم نمایش فیلم تحسین‌شده «روما» در جشنواره کن، به دلیل قانون نتفلیکس که پخش آنلاین و اکران فیلم در سالن‌ها را به‌طور همزمان انجام می‌داد از نمونه‌های برخورد منفی اهالی سینما با این پدیده هستند. در طرف دیگر ماجرا مواردی مثل ساخته شدن فیلم‌هایی از قبیل «مرد ایرلندی» قرار می‌گیرد که تولید شدن‌شان به جز نتفلیکس که به دلیل انتشار آنلاین محصولات، مخاطبان فراوان‌تری دارد، برای هیچ کمپانی دیگری صرفه اقتصادی نداشت. مارتین اسکورسیزی، کارگردان «مرد ایرلندی»، به‌رغم اینکه خود مدافع سرسخت نمایش فیلم روی پرده بزرگ است، در صورتی که یک VOD حامی پروژه‌اش نمی‌شد، اساسا امکان ساخت این فیلم را پیدا نمی‌کرد. بخشی از دلایل مقبولیت سیستم VOD بین تعدادی از اهالی سینما این است که استدلالاتی جسته‌وجو کرده که کمپانی نتفلیکس به‌عنوان پاسخی نسبت به انتقادات استیون اسپیلبرگ مطرح کرد. چند سال پیش نتفلیکس

کرونا جلوی ایتالیایی‌ها را برای برگزاری جشنواره ونیز نرفت

جشنواره فیلم ونیز که قرار است از دوم تا دوازدهم سپتامبر (۱۲ تا ۲۲ شهریور) برگزار شود، بزرگ‌ترین رویداد بعدی پس از جشنواره فیلم کن در تقویم سینمایی سال محسوب می‌شود. با وجود اینکه چهارماه‌ونیم تا زمان برگزاری جشنواره فیلم ونیز باقی‌مانده است اما هنوز درباره اینکه می‌توان این رویداد را برگزار کرد یا نه، عدم قطعیت وجود دارد. از ۱۷ آوریل ایتالیا بدترین کشور اروپایی مواجه با ویروس کرونا بوده و بیش از ۲۲ هزار نفر کشته و ۱۶۹ هزار نفر به این بیماری مبتلا شده‌اند، با این حال امید می‌رود که روند بهبود شروع شده باشد. قرنطینه کامل ایتالیا تا سوم ماه می (۱۴ اردیبهشت) ادامه یافته اما برخی بر این باورند که سینماها و دیگر مراکز اجتماعی مانند کنسرت‌ها همان زمان یا پیش از شروع تابستان کار خود را از سر می‌گیرند. برخی افراد از جمله فرانچسکو روتلی، رئیس انجمن ملی تهیه‌کنندگان و توزیع‌کنندگان ایتالیا نیز پیشنهاد داده که کشور به‌مقیاس وسیع به سینماهای درایو-این (با اتومبیل) توجه کند، اما این گزینه‌ای برای ونیز نیست. گفته شده تیم بررسی جشنواره فیلم ونیز در حال بررسی فیلم‌هایی است که تا پیش از قرنطینه تکمیل شده بودند تا بتوانند حضارن جشنواره امسال را انتخاب کنند. این بررسی‌ها از طریق ویدئوکنفرانس‌ها با سازندگان فیلم‌ها در سراسر جهان صورت می‌گیرد. آلبرتو باربرا، مدیر جشنواره پیش‌تر امکان برگزاری آنلاین جشنواره فیلم ونیز را رد کرده بود.

سیاست صداوسیما تولید سریال برای نوجوان‌ها نیست

مهدی سالم، رئیس شبکه امید در گفت‌وگو با تسنیم درخصوص فقدان سریال نوجوانانه در تلویزیون گفت: «ما این شب‌ها سریال خارجی «امپراطور چین» را روی آنتن برده‌ایم و «سه‌در چهار» هم سریال ایرانی ماست و پخش‌شان تا هفته دوم ماه مبارک رمضان ادامه دارد. ما همیشه برای ساخت سریال نوجوان خصوصا در شبکه امید تلاش کرده‌ایم و حتی دغدغه‌مان برای ساخت در سیما فیلم بوده اما هیچ‌وقت نوجوان اولویت نبوده است. سال گذشته هیچ طرح تولیدی برای ساخت سریال نوجوان وجود نداشت؛ دو سال قبل «خانه مادری» در شبکه کرمان پخش شد. سیاست سازمان صداوسیما نیست شبکه‌ای مثل امید، گروه فیلم و سریال مستقل داشته باشد، اگر این‌طور بود حتما برای ماه رمضان سریال رضائی مستقلی برای نوجوانان می‌ساختیم.»

وی درباره برنامه شبکه امید ویژه ماه رمضان گفت: «برنامه «به‌توان خدا» ویژه ماه مبارک رمضان در ۳۰ قسمت ۲۲ دقیقه‌ای و در سه نوبت بعد از اذان صبح، ظهر و مغرب از شبکه امید پخش می‌شود. این برنامه با محوریت احکام ویژه ماه مبارک رمضان، مسائل اخلاقی ویژه نوجوانان و پرسش‌های نوجوانان در حوزه سبک زندگی دینی با حضور آقایان ماندگاری، رضا جوان آراسته، مهدی کرمی و شاکری تولید و پخش خواهد شد. اجرای این برنامه را سعیدمحمدصادق تربتیان و تهیه‌کنندگی آن را آقایان سید عبدالمجید رکنی و جواد بیک‌محمدی برعهده دارند.»